

І. П. Соловій,
д. е. н., професор, професор кафедри економіки, туризму та рекреації,
Національний лісотехнічний університет України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5885-6264>

П. К. Динька,
к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Національний лісотехнічний університет України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-7446-9951>

Т. В. Вайданич,
старший викладач кафедри маркетингу та логістики,
Національний лісотехнічний університет України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-9930-5310>

Т. М. Гоголь,
Аспірант, Національний лісотехнічний університет України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-2412-1233>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.5.75

СОЦІО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНВЕСТИВАННЯ В ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО В УМОВАХ РАДИКАЛЬНОГО РЕФОРМУВАННЯ УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЗЮ

I. Soloviy,
Doctor of Economic Sciences,
Professor, Professor of the Department of Economics, Tourism and Recreation, Ukrainian National Forestry University
P. Dynka,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management, Ukrainian National Forestry University
T. Vaidanich,
Senior Lecturer of the Department of Marketing and Logistics, Ukrainian National Forestry University
T. Hohol,
Postgraduate student, Ukrainian National Forestry University

**SOCIO-ECOLOGICAL AND ECONOMIC EFFICIENCY OF INVESTING IN FORESTRY IN THE
CONTEXT OF RADICAL REFORM OF THE SECTOR'S MANAGEMENT**

У статті досліджуються теоретико-методичні засади оцінювання соціо-еколоого-економічної ефективності інвестування в лісовий сектор України в умовах його радикального реформування та створення унітарного суб'єкта господарювання Державного підприємства "Ліси України". Проаналізовано вплив інституційних трансформацій на інвестиційний клімат галузі.

Особливу увагу приділено необхідності інтегрування вартості екосистемних послуг та збереження біорізноманіття у традиційні моделі оцінювання ефективності інвестування у лісогосподарське виробництво. Запропоновано комплексний підхід до визначення ефективності капіталовкладень, який, на відміну від існуючих, враховує довгострокові соціальні ефекти, екологічні витрати і ризики.

Доведено, що збалансоване соціо-еколого-економічне інвестування є безальтернативним механізмом збільшення внеску лісового господарства у валовий внутрішній продукт держави, забезпечення сталого розвитку лісового сектору та повоєнного відновлення лісоресурсного потенціалу України.

The article provides a comprehensive study of theoretical, methodological and applied aspects of assessing the socio-ecological and economic effectiveness of investing in the forestry sector of Ukraine's economy in the context of radical institutional transformations associated with the establishment of a single state-owned specialised enterprise, State Enterprise 'Forests of Ukraine'. The impact of the centralisation of management functions on the formation of the investment climate in the industry and the efficiency of financial flows distribution have been analysed.

A critical disparity in investment support for a national domestic forestry sector has been identified when compared to European Union countries, based on a comparative analysis of statistical data. It has been established that the specific volume of capital investments in Ukraine (5.94 USD/ha) is almost four times lower than the European average (24.00 USD/ha), which significantly hinders technological modernisation and the transition to close to nature forestry. Attention is drawn to the fact that the low share of forestry in the structure of gross added value (approximately 0.5-0.7%) is a consequence of outdated accounting methodology, which ignores the ecosystem services value and social externalities, as well as the contribution of forestry to biodiversity conservation.

There is a clear case for changing the way we evaluate the effectiveness of investment projects, moving away from purely commercial criteria such as NPV and ROI towards an integrated indicator of socio-ecological and economic efficiency. Studies have shown that, in war and post-war contexts, investment priorities should include not only the renewal of logging equipment, but also the development of material resources for forest restoration and reforestation, demining, and recreational infrastructure development.

The prospects for developing a conceptual model of balanced investment are outlined. This model provides for the diversification of funding sources and the introduction of a system of sustainable development indicators to monitor the effectiveness of invested funds. It is concluded that the only way to ensure the competitiveness of the industry and Ukraine's fulfilment of its European integration commitments in the field of environmental protection, as well as the tasks of the State Forest Management Strategy of Ukraine until 2035, is to increase the socio-ecological and economic efficiency of investments.

Ключові слова: інвестування; соціальні ефекти; екологічні ефекти; економічні ефекти, лісове господарство.

Key words: investment; social effects; environmental effects; economic effects; forestry.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Проблема інвестування у ліси та лісове господарство стосується усіх рівнів управління — від глобального до локального. У звіті Екологічної програми ООН (UNEP) про стан фінансування лісів на глобальному рівні [1] зазначено, що для реалізації потенціалу лісів до 2030 р. необхідно потроїти відповідні інвестиції. Сьогодні ліси залишаються значно недофінансованими: щорічні інвестиції повинні збільшитися з 84 млрд дол. США у 2023 р. до 300 млрд дол. США до 2030 р. і 498 млрд дол. США до 2050 р.. Приватне фінансування лісового господарства залишається скромним — 7,5 млрд дол. США у 2023 р., причому більшість коштів спрямовується на ринки з меншим ризиком. Водночас

субсидії, що потенційно шкідливі для довкілля у 2023 р. сягнули 406 млрд дол. США. До того ж, станом на листопад 2024 р. приватні фінансові установи надали активне фінансування компаніям з високим ризиком знеліснення на суму близько 8,9 трлн дол. США [2].

Нова Лісова стратегія Європейського Союзу до 2030 року [3], яка є флагманською ініціативою Європейського зеленого курсу, розглядає ліси та лісове господарство як у контексті традиційної економічної діяльності, так і у контексті зростання їхнього впливу на глобальні кліматичні зміни і довкілля, загалом. Ці два аспекти взаємозумовлюють третій рівноправний з ними аспект — соціальний, адже тільки сталість економічної та природоохоронної діяльності може забезпечити сталий розвиток людських спільнот на локальному і регіональному рівнях, а отже і розвиток людської цивілізації на глобальному рівні.

Враховуючи непропорційність зростання значення багатфункціональної ролі лісів і традиційних напрямів лісокористування та загрози в динамічному локальному чи глобальному переважанні екологічних, економічних чи соціальних складових лісокористування, в Стратегії наголошується на важливості досягнення балансу між екологічними, соціальними та економічними сегментами використання лісових ресурсів [3]. Насамперед, зростаючі вимоги до використання потенціалу соціально-економічних функцій лісів повинні у повній мірі реалізуватися шляхом стимулювання попиту та підвищення вимог до довговічності виробів з деревини, безумовного забезпечення принципів сталості у використанні лісових ресурсів для потреб біоенергетики, сприяння розвитку нетрадиційних напрямів лісової біоекономіки, до прикладу, таких як екотуризм.

Стратегія [3] також акцентує увагу на проблемах захисту, збереження та відновлення лісів в країнах ЄС, зростанні їх ролі у боротьбі з кліматичними змінами, протидії втратам біорізноманіття, забезпечення стійкості та багатфункціональності лісових екосистем.

Державна стратегія управління лісами України до 2035 року визначає одними із першочергових завдань "необхідність забезпечення балансу між екологічними, економічними та соціальними функціями ведення лісового господарства" [4], а також удосконалення розподілу функцій державного управління, контролювання та безпосереднього провадження лісгосподарської діяльності. Серед еколого-економічних проблем, які вимагають нагального вирішення, виокремлено відсутність дієвих економічних стимулів, орієнтованих на впровадження сучасних екологічно безпечних технологій або їхніх елементів, охорону, захист, та розширене відтворення лісів. Серед соціальних проблем відзначено низький рівень довіри громадянського суспільства до лісівників та "недостатнє представництво жінок у лісовому господарстві, особливо на керівних та відповідальних посадах..." низьку відвідуваність лісів громадянами з метою відпочинку та недостатнє забезпечення лісових локацій рекреаційною та екоосвітньою інфраструктурою для масового відпочинку громадян [4].

Таким чином, комплексне дослідження і розв'язання сукупності соціальних, екологічних та економічних проблем стає фундаментальним підґрунтям для розроблення ефективних стратегій сталого розвитку лісового господарства. Водночас, потреба балансування екологічних, соціальних та економічних складових сталості для синергетичного забезпечення соціальних та економічних вигод від лісгосподарювання та підтримання стійкості лісових екосистем вимагає широкого залучення внутрішніх та зовнішніх джерел інвестиційних ресурсів на засадах інтегрованого соціально-еколого-економічного обґрунтування їхньої ефективності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Сутнісно-змістовні засади, соціо-еколого-економічних проблем природокористування і лісокористування закладалися в Україні в кількох наукових центрах. Зокрема, в рамках львівської школи ефективності природокористування вони досліджуються в роботах Ю.Ю. Туниці [5], І.М. Синякевича [6], А.М. Дейнеки [7], І.П. Соловія [8] та інших науковців. Соціо-еколого-економічна ефективність природокористування трактується

як співвідношення інтегрального соціально-еколого-економічного ефекту до сумарних соціальних, екологічних та економічних витрат.

Т.С. Ніколаєнко [9], досліджуючи соціо-еколого-економічну ефективність землекористування в умовах України, зосереджується на її просторових аспектах. Лелеченко А.П. [10] розглядає забезпечення соціально-еколого-економічної безпеки як визначальну умову сталого розвитку регіонів. О.О. Бендасюк [11], обґрунтовуючи сутність соціо-еколого-економічної парадигми сталого розвитку, аналізує генезу та органічну єдність основних типів взаємозв'язків, насамперед, еколого-економічних, соціально-економічних та соціально-екологічних, які формуються у різних сферах соціо-еколого-економічної діяльності та є виключно важливими для сталого розвитку сільських територій. Економічне оцінювання еколого-соціальних функцій лісів як умова просторового лісогосподарювання розглядається в роботі Є.В. Мішеніна [12].

Проблеми інвестиційно-інноваційного забезпечення розвитку лісового сектору України досліджуються в роботі О.М. Дзюбенка [13]. Автор обґрунтовує принципи, цілі та завдання державної, інвестиційно-інноваційної стратегії розвитку лісового сектору, а також робить висновок про нагальну необхідність входження лісгосподарських підприємств на вітчизняні та іноземні ринки позикового капіталу та створення інституційних умов для їх участі в міжнародних інвестиційних проектах.

Соціо-еколого-економічні проблеми менеджменту лісових ресурсів також досліджуються іноземними науковцями. Зокрема, в роботі Р. Гансманна [14] акцентується увага на ключових аспектах соціальної, екологічної та економічної синергії лісів для сталого розвитку та робиться застереження, що ця синергія суперечить проектам, які передбачають масштабне використання лісів для економічних потреб, насамперед, для виробництва енергії.

У публікації Кадман Т. і Кель М. [2] зазначено, що фінансовий світ неохоче інвестує в стале лісове господарство, тому що такі інвестиції є ризикованим через динамічність природи та зовнішні потрясіння (лісові пожежі, бурі або посухи). Проте, протягом багатьох років розроблено низку економічних, соціальних, екологічних та управлінських ініціатив для оцінювання або звітування про стале лісове фінансування (SFF — Sustainable Forest Finance). Автори роблять висновок, що потрібно докласти більше зусиль, щоб допомогти інвесторам та зацікавленим сторонам подолати нинішню складність взаємозв'язків усталеної концепції сталого лісового господарства (SFM) і фінансової концепції SFF як основи сталого інвестування, щоб "побачити ліс за деревами" [2].

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є дослідження сучасного стану, проблем та перспектив підвищення соціо-еколого-економічної ефективності інвестування у лісгосподарське виробництво в контексті радикального реформування управління лісами і лісовим господарством України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Роль і значення лісового господарства як галузі національної економіки, метою якої є "забезпечення ефективної

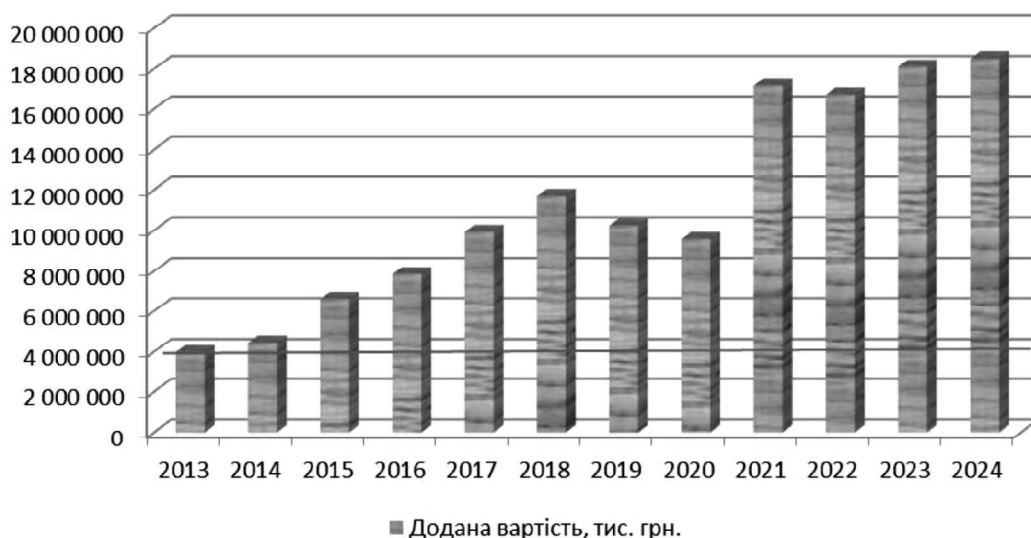

Рис. 1. Обсяги доданої вартості лісового господарства і лісозаготівель у національній валюті

Джерело: сформовано на основі [17].

охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів, а також підвищення їх продуктивності з урахуванням екологічних, економічних, соціальних та інших вимог" визначається в Лісовому кодексі України [15].

У порівнянні з країнами ЄС лісове господарство нашої держави має такі особливості як [16]:

- майже вдвічі нижчий відсоток лісистості (15,9%), що майже вдвічі нижче від середньоєвропейського рівня (33-34 %);

- різноманітність типів лісу у різних природно-географічних зонах, що зумовлює суттєві регіональні особливості ведення лісгосподарської діяльності;

- майже 50% лісів пріоритетного екологічного значення з обмеженнями експлуатаційного лісокористування;

- стала тенденція до зростання частки заповідних лісів, яка вже складає 16,1 %;

- лісовий фонд наданий у постійне користування кільком десяткам лісокористувачів різних категорій, які підпорядковуються профільним і непрофільним міністерствам та відомствам;

- значні площі лісів, які зазнають впливу воєнних дій, або зростають на тимчасово окупованих територіях, чи у зонах радіоактивного забруднення.

Однак, обсяги доданої вартості, що генерується лісовою галуззю, визначені в національній валюті за традиційними економічними методами, відзначаються нерівномірним зростанням протягом останніх десяти років у порівнянні із 2013 р., що передувало початку російської агресії проти України (рис. 1).

Незважаючи на складну економічну ситуацію в Україні, найбільше зростання (+79,87% до 2013 р.) спостерігається у 2021 році. Цей безпрецедентний стрибок відбувся, головним чином, через зростання цін на деревину, а також обсягів заготівель деревини. Потужне, переважно, інфляційне зростання також спостерігалося у 2015 р. (+48,41%), та комбіноване — у 2017 р. (+26,38%). Періоди зниження доданої вартості у гривні (-12,44%) — у 2019р, та (-6,79%) — у 2020 р., що здебільшого, зумовлювалося пандемією COVID-19, а в 2022 р. (-2,53%) — початком повномасштабного російського вторгнення.

Водночас, сумарні обсяги доданої вартості в лісовому господарстві та лісозаготівельній промисловості, оцінені в дол. США за офіційним курсом НБУ на кінець відповідного року, відзначаються переважаним зниженням і у порівнянні із 2013 р. (рис. 2).

Рис. 2. Обсяги доданої вартості лісового господарства і лісозаготівель у дол. США

Джерело: сформовано на основі [17].

Таблиця 1. Основні показники діяльності ДП "Ліси України"

Показники	ДП «Ліси України», загалом				На 1 га загальної площі			
	2023 р.	2024 р.	Відхилення		2023 р.	2024 р.	Відхилення	
			тис. дол США	%			дол. США/га	%
Загальна площа, тис. га	6 574,9	6 559,4	-15,5	-0,2	6574,9	6559,4	-15,5	-0,24
Чисельність працюючих, чол.	27 586	22 022	-5 564	-20,2	27586	22022	-5564	-20,17
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. дол. США	607 051,5	549 630,0	-57 421,5	-9,5	92,33	83,79	-8,54	-9,25
Валовий прибуток (збиток), тис. дол. США	186 178,4	168 819,0	-17 359,4	-9,3	28,32	25,74	-2,58	-9,11
Адміністративні витрати, тис. дол. США	68 714,8	73 290,0	4 575,3	6,7	10,45	11,17	0,72	6,91
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. дол. США	92 516,2	69 749,5	-22 766,7	-24,6	14,07	10,63	-3,44	-24,43
Фінансовий результат до оподаткування, тис. дол. США	93 090,2	72 185,3	-20 904,9	-22,5	14,16	11,00	-3,15	-22,27
Чистий прибуток, тис. дол. США	75 577,8	58 993,9	-16 583,9	-21,9	11,49	8,99	-2,50	-21,76
Платежі на користь держави, тис. дол. США	107 914,7	67 226,0	-40 688,8	-37,7	16,41	10,25	-6,16	-37,56
Платежі органам місцевого самоврядування, тис. дол. США	23 387,5	23 336,6	-50,9	-0,2	3,56	3,56	0,00	0,02
Платежі в бюджети різних рівнів, тис. дол. США	131 302,2	90 562,6	-40 739,6	-31,0	19,97	13,81	-6,16	-30,86
Капітальні інвестиції, тис. дол. США	27 070,6	38 968,0	11 897,5	43,9	4,12	5,94	1,82	44,29

Джерело: сформовано на основі [18;19].

Зростання доданої вартості в доларовому еквіваленті (+86,39%) спостерігалось лише у 2021 р., що є навіть вищим приростом, ніж у гривні. Отже, 2021 р. був найуспішнішим для лісового сектору України, незалежно від валюти оцінювання.

Найбільше зниження обсягів у дол. США (-43,43%), зумовлене, головним чином, різкою девальвацією гривні, спостерігалось 2014 р. Також значне зниження (-27,49%) у 2022 р. було спричинене повномасштабною війною та запровадженням фіксованого курсу гривні до іноземних валют. Менш значне зниження у 2020 р. (-21,79%) було зумовлене глобальною економічною кризою, спричиненою пандемією COVID-19.

Таким чином, річні темпи приросту в дол. США є чутливішими до макроекономічних факторів, таких як девальвація гривні (2014 р.) та глобальні кризи (2020 р., 2022 р.), тоді як коливання обсягів доданої вартості в гривні та їх слабкі кореляційні зв'язки з аналогічними показниками в дол. США, за винятком окремих кризових періодів, здебільшого, відображають внутрішні інфляційні зміни.

Хоча додана вартість є одним із ключових індикаторів поточної та майбутньої економічної ефективності, а також інвестиційної привабливості лісового господарства, цей показник доцільно використовувати в комп-

лексі з іншими показниками. Оскільки інформація щодо загальнодержавних економічних показників діяльності лісового господарства України не систематизована, зосередимось на аналізованні основних показників відкритої звітності ДП "Ліси України" [18, 19] як одного з найбільших лісокористувачів нашої держави (табл. 1).

За два роки з початку створення підприємство в складних умовах повномасштабної війни не змогло покращити економічні показники своєї діяльності. При зменшенні чистого доходу від реалізації продукції на 9,5 %, оціненого в тис. дол. США, чистий прибуток зменшився на 21,9 %. При цьому обсяги платежів до державного бюджету знизилися на 37,7 %, хоча обсяги платежів до місцевих бюджетів істотно не змінилися. В той же час адміністративні витрати зросли на 6,7 %. Саме збільшення адміністративних витрат, головним чином, вплинуло на зменшення чистого прибутку і, відповідно, обсягів податку на прибуток.

В структурі чистого доходу від реалізації продукції за окремими галузевими сегментами за два роки діяльності новоствореного підприємства також спостерігаються суттєві зміни. Сегмент лісозаготівель за два роки став абсолютно домінуючим джерелом доходу, його частка зросла із 83,3 % до 98,3 %. Відповідно, з 10,8 % до 0,9 % скоротилася частка переробної промисловості (табл. 2).

Інші внутрішньогалузеві сегменти в структурі доходу, генерованого підприємством, розрахованого за традиційними методами, складають несуттєві частки, зокрема, частка і такого, здавалось б, профільного виду діяльності, як лісове господарство, сягає, загалом, 0,1 %.

Таким чином, ДП "Ліси України" як найбільше не лише в Україні а й Європі державне лісгосподарське підприємство має яскраво виражену моносегментну структуру доходів, яка повністю залежить від лісозаготівель, що де факто, перетворює

Таблиця 2. Структура доходів та капітальних інвестицій за сегментами діяльності ДП "Ліси України", %

Сегмент діяльності	Доходи			Інвестиції		
	2023 р.	2024 р.	Відхилення	2023 р.	2024 р.	Відхилення
Лісозаготівлі	83,30	98,09	14,79	54,08	53,62	-0,46
Переробна промисловість	10,82	0,91	-9,91	7,02	0,52	-6,51
Лісівництво та інша діяльність	0,15	0,11	-0,04	0,10	0,04	-0,05
Відтворення рослин	0,05	0,08	0,03	0,04	0,03	0,00
Змішане сільське господарство	0,07	0,12	0,05	0,05	0,06	0,01
Мисливство	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00
Інші	5,61	0,68	-4,93	0,47	0,38	-0,09
Нерозподілені статті	0,00	0,00	0,00	38,25	45,35	7,10
Загалом	100,00	100,00	0,00	100,00	100,00	0,00

Джерело: сформовано на основі [18; 19].

його в лісозаготівельний загальнодержавний суб'єкт господарювання.

Позитивним фактором діяльності підприємства є зростання на 43,9 % обсягів капітальних інвестицій. У розрахунку на одиницю загальної площі підприємства капітальні інвестиції у 2024 р. склали 5,94 дол. США/га (табл. 1), тоді як у країнах ЄС цей показник складає 24,00 дол. США/га [20].

Виходячи із аналізу відкритих даних фінансової звітності підприємства (табл. 2) та публічної інформації [18, 19], можна зробити висновок, що свої обмежені інвестиційні ресурси підприємство скеровує, переважно, на лісозаготівлі та загально корпоративні проекти, відображені в статті "Нерозподілені загальні інвестиції", зокрема, на будівництво лісових доріг, регіональних сучасних лісових розсадників, модернізування систем управління тощо.

Попри значні проблеми, пов'язані з повномасштабною війною, радикальним реформуванням лісової галузі та іншими об'єктивними та суб'єктивними чинниками, зовнішня потенційна інвестиційна спроможність ДП "Ліси України" є доволі високою (табл. 3).

Фінансовий стан підприємства впродовж двох звітних років також відзначається задовільною стійкістю. Зокрема, на 10,0 % збільшився власний капі-

тал, суттєво — до 0,640 (при нормі $> 0,500$) зріс коефіцієнт автономії. На 69,1 % до 367,6 тис. дол. США скоротилися довгострокові фінансові зобов'язання, що забезпечує значні резерви для залучення нового довгострокового фінансування.

Зросла на 8,1 % залишкова вартість основних засобів, що свідчить про те, що внутрішні інвестиційні ресурси підприємства спрямовуються на розвиток та оновлення його матеріально-технічної бази. Проте, обсяги таких важливих внутрішніх джерел інвестування як чистий прибуток і амортизація ДП "Ліси України" у 2024 р. у порівнянні з 2023 р. знизилися на 13,5% і 0,6%, відповідно. Суттєве зниження чистого прибутку при стабільному чистому доході від реалізації продукції, робіт, послуг вкотре вказує на зростання таких непрямих витрат підприємства як адміністративні витрати, які при скороченні загальної чисельності персоналу на 20,2 %, зросли на 11,8 %.

Також суттєво знизилися ключові внутрішні джерела інвестицій підприємства, зокрема, чистий прибуток та амортизаційні відрахування, які апроксимуються через показник валового грошового потоку EBITDA, що характеризує операційну ефективність компанії (табл. 4).

Поряд з цим, слід зазначити, що здатність підприємства залучати зовнішні інвестиції дещо підвищилась зав-

дяки покращенню фінансової стійкості та структури капіталу підприємства. Хоча економічне оцінювання є важливим інструментом, воно є лише однією складовою для подальшого інтегрованого соціо-еколого-економічного оцінювання, яке б охоплювало неринкові екологічні та соціальні функції, мінімізуючи при цьому методологічну хибність, яка властива агрегуванням виключно економічним показникам ВВП.

Методологічним підґрунтям для соціо-еколого-економічного оцінювання інвестицій у лісовий сектор економіки є ідентифікування соціальних і екологічних факторів, індикаторів та показників, на підставі яких може визначатися їх інтегрована соціо-еколого-економічна ефективність.

Вважаємо, що соціальний вимірник ефективності інвестування в лісове господарство в умовах радикального реформування галузі може характеризуватися низкою критичних чинників і загроз (табл. 5).

Таблиця 3. Зовнішня інвестиційна спроможність ДП "Ліси України"

Показники	Роки		Відхилення	
	2023	2024	Абсолютне	Відносне, %
Усього активів, тис. дол. США	223 187,0	205 367,9	-17 819,1	-8,0
Залишкова вартість основних засобів, тис. дол. США	90 867,2	98 238,6	7 371,3	8,1
Власний капітал, тис. дол. США	120 256,0	132 242,5	11 986,5	10,0
Довгострокові зобов'язання, тис. дол. США	1 188,8	367,6	-821,2	-69,1
Коефіцієнт автономії	0,54	0,64	0,11	19,5

Джерело: сформовано на основі [18; 19].

Таблиця 4. Внутрішня інвестиційна спроможність ДП "Ліси України"

Показник	Роки		Відхилення	
	2023	2024	Абсолютне	Відносне, %
Чистий прибуток, тис. дол. США	75 577,8	58 993,9	-16 583,9	-21,9
Витрати з податку на прибуток, тис. дол. США	93 090,2	72 185,3	-20 904,9	-22,5
Амортизаційні відрахування, тис. дол. США	19 143,3	17 383,5	-1 759,8	-9,2
EBITDA, тис. дол. США	187811,3	148562,8	-39248,5	-20,9
Коефіцієнт покриття капітальних інвестицій чистим прибутком	2,79	1,51	-1,28	-45,8

Джерело: сформовано на основі [18; 19].

Таблиця 5. Чутливі соціальні чинники, індикатори, ризики та загрози в лісовому господарстві України

Чутливі соціальні чинники та індикатори	Соціальні ризики та загрози
1. Створення (збереження) робочих місць та соціальний захист працівників	1. Зростання соціальної напруги та ризику трудової міграції через оптимізування штату, особливо, в сільських та гірських місцевостях
2. Конфліктні ситуації інтересів між лісгосподарським суб'єктами та місцевими громадами	2. Ігнорування соціальних потреб місцевого населення, таких як доступ до лісових ресурсів, забезпечення паливом, лісоматеріалами, рекреація, розвиток інфраструктури тощо
3. Обсяги нелегальних рубок та тінювого обігу деревини	3. Недовіра до керівників і працівників галузі, зменшення легальних надходжень до місцевих бюджетів
4. Рівень залучення населення, суб'єктів громадянського суспільства та інших зацікавлених сторін до процесів ухвалення рішень щодо лісокористування	4. Недостатня прозорість та корупційні ризики. Зростання громадського відчуження до процесів реформування галузі та до будь-яких галузевих інвестиційних проєктів

Джерело: розроблено авторами на основі [21].

Таблиця 6. Чутливі екологічні чинники сталого лісогосподарювання та індикатори їх оцінювання

Чутливі екологічні чинники	Індикатори оцінювання екологічних чинників
1. Біопродуктивні та дендрометричні чинники та індикатори (сталий розвиток інтегрованої ресурсної бази)	
1.1. Вікова структура та породний склад лісів	1.1. Середній річний приріст, куб. м/га/рік (ключовий показник окупності інвестицій у лісовирощування)
1.2. Санітарний стан і вразливість до шкідників та хвороб	1.2. Індекс бонітету та повноти (визначає потенційну товарність деревини)
1.3. Продуктивність деревостанів (швидкість нарощування біомаси)	1.3. Коефіцієнт лісовідновлення (співвідношення площі відновлених лісів до площі зрубів - має бути ≥ 1.0)
2. Кліматичні та карбонові чинники (потенціал пом'якшення зміни клімату)	
2.1. Депонувальна здатність (потенціал поглинання парникових газів біомасою та ґрунтом)	2.1.1. Нетто-поглинання вуглецю CO ₂ - екв./га/рік (базовий індикатор для розрахунку вартості вуглецевих кредитів) 2.1.2. Запас вуглецю в ґрунті та підстилці (часто ігнорований, але критичний показник стабільності екосистеми) 2.1.3. Енергетичний потенціал біомаси (обсяг відходів лісозаготівлі, придатних для біоенергетики без шкоди для гумусу)
2.2. Кліматична резистентність	2.2. Індикатори для оцінювання здатності лісових екосистем адаптуватися до зміни температурних режимів та водного балансу (зміщення кліматичних зон) в стадії дослідження
3. Біорізноманіття та природоохоронна цінність	
3.1. Наявність в лісових екосистемах мертвої деревини	3.2. Обсяг мертвої деревини, куб. м/га. У сталих господарствах має становити не менше 20-30 куб. м/га
3.2. Загроза витіснення аборигенних порід інвазійними видами	3.3. Індекси біорізноманіття Шеннона, Сімпсона. Математична оцінка видового багатства на ділянці

Джерело: розроблено авторами на основі [22; 23].

Екологічний вимірник для оцінювання ефективності інвестування в лісове господарство, на нашу думку, може визначатися такими групами чутливих чинників та індикаторів їх оцінювання (табл. 6).

Важливим кроком для обґрунтування напрямів підвищення соціо-еколого-економічної ефективності інвестування в лісогосподарське виробництво є економічне оцінювання еколого-соціальних функцій лісових ресурсів. Таке оцінювання може здійснюватися як методом прямого розрахунку, що потребує значних обсягів лісівничої, екологічної та соціальної інформації, та відповідних методик, так і нормативним методом, який передбачає застосування системи усереднених натуральних та вартісних показників, а також експрес-методом, орієнтованим на виконання оперативних розрахунків за мінімальних обсягів такої інформації [12].

До прикладу, орієнтовні коефіцієнти економічного оцінювання еколого-соціальних функцій лісових екосистем у річному вимірі щодо рентної річної оцінки запасу деревини складають: $\geq 2,72$ для водорегулявальної функції в умовах Полісся; $\geq 1,556$ — для захисної функції в умовах Степу; $0,017$ — $0,048$ для рекреаційної функції; $\leq 0,156$ — для функції оздоровлення. Найвищим коефіцієнтом ($\leq 814,3$) оцінюється функція збереження біорізноманіття, визначена за економічною оцінкою біологічних видів у системі національного багатства [12].

Загалом, попередня сукупна вартість послуг екосистем, які надаються лісами України, складає 4,7 млрд. дол. США. З цієї суми 25,5 % (1,2 млрд. дол. США) складає вартість традиційних деревних і недеревних ресурсів лісу. Загальна монетизація екологічних послуг складатиме приблизно 3,5 млрд. дол. США. Таким чином, із врахуванням багатосторонніх корисних функцій і послуг лісу частка лісового господарства у валовому внутрішньому продукті України може зрости з 0,7 % до 3,2 % [24].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Радикальне реформування управління лісовою галуззю шляхом централізації і створення єдиного суб'єкта господарювання ДП "Ліси України" створило передумови для концентрації власних, залучення та запозичення зовнішніх інвестиційних ресурсів. Водночас, спостерігається зростання ризиків зниження соціо-екологічної ефективності на регіональному локальному рівнях через можливу втрату гнучкості у прийнятті рішень щодо фінансування природоохоронних заходів та соціальної підтримки місцевих громад.

Незважаючи на обмеженість інвестиційних ресурсів, поточна модель інвестування галузі залишається екстенсивною та не повністю відповідає європейським критеріям сталого лісового господарства. Незначний обсяг капітальних інвестицій в Україні (5,94 дол. США/га) у чотири рази поступається середньому показнику країн ЄС (24,00 дол. США/га), що стримує технологічну модернізацію та знижує конкурентоспроможність вітчизняного лісового сектору.

В той же час, спостерігається яскраво виражений диспаритет інвестиційного забезпечення з переважанням частки лісозаготівель (понад 50 %) та нерозподілених статей інвестування з мінімізуванням капітальних вкладень у лісове та мисливське господарство.

Підтверджується необхідність переходу до "повної вартості" в оцінювання ефективності інвестування у лісове господарство, оскільки традиційні методи оцінювання ефективності інвестицій, які базуються виключно на грошових потоках від реалізації деревини та обмежених обсягів лісогосподарських робіт та продукції, є нерелевантними в умовах сучасних кліматичних викликів. Комплексна ефективність може бути досягнута лише за умови імплементації в інвестиційні моделі вартісних показників поки що не монетизованих кориснос-

тей, функцій і послуг лісу (депонування вуглецю, збереження біорізноманіття, рекреацію тощо).

Європейський та світовий досвід доводить, що інвестиції в "зелену" інфраструктуру лісового господарства (лісовідновлення, протипожежний захист, наближене до природи лісівництво) генерують значний мультиплікативний ефект для суміжних галузей та суспільства, забезпечуючи сталість агролісових екосистем та зайнятість сільського населення. Це є критично важливим для України в умовах війни та повоєнного відновлення та актуалізує потребу в балансуванні економічної ефективності з екологічною стійкістю та соціальними імперативами, що вимагає поглибленого дослідження проблем оцінювання інтегральної соціально-еколого-економічної ефективності інвестування лісгосподарської діяльності.

Література:

1. UNEP. State of Finance for Forests (SFF) report: Unlock. Unleash. Realizing forest potential requires tripling investments in forests by 2030. 2025. URL: <https://saloli/A31f58e> (дата звернення: 31.01.2026).
2. Cadman T. Getting sustainable investments in the forest sector straight: Towards an integrating framework / T. Cadman, Kohl M. Journal of Sustainable Finance and Accounting. 2025. Vol. 5. 100017. <https://doi.org/10.1016/j.josfa.2025.100017> (дата звернення: 31.01.2026).
3. New EU Forest Strategy for 2030. Communication from the commission to the European Parliament, the council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. / European Commission. 2021. URL: <https://saloli/5cc5d6D> (дата звернення: 31.01.2026).
4. Державна стратегія управління лісами України до 2035 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1777-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 31.01.2026).
5. Туниця Ю.Ю. Екоекономіка і ринок: подолання суперечностей. Київ: Знання, 2006. 314 с.
6. Лісова політика: теорія і практика: монографія / І. М. Синякевич, І. П. Соловій, О. В. Врублевська та ін.; за наук. ред. І. М. Синякевича. Львів: Піраміда, 2008. 612 с.
7. Дейнека А. М. Лісове господарство: еколого-економічні засади розвитку: монографія. Київ: Знання, 2009. 350 с.
8. Соловій І.П. Соціо-еколого-економічна оцінка збалансованості розвитку: територіальний та секторальний аспекти. / І.П. Соловій, М.П. Мельникович. Наукові праці Академії лісівничих наук України. Львів: РВВ НЛТУ України. 2010. Вип. 8. С. 193—198.
9. Ніколаєнко Т. С. Соціо-еколого-економічна ефективність землекористування в Україні: просторовий аспект / за ред. Б. М. Данилишина. Київ: РВПС України НАН України, 2007. 72 с.
10. Лелеченко А.П. Забезпечення соціально-еколого-економічної безпеки як умови сталого розвитку регіону. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2020. Т. 31 (70), № 3. С. 128—132.
11. Соціо-еколого-економічна парадигма сталого розвитку сільських територій України / О. О. Бендасюк, Ю. Б. Шпильова, Т. М. Неклюдова, Л. І. Сахарнацька. Збалансоване природокористування. 2022. № 1. С. 29—39. DOI:10.33730/2310-4678.1.2022.255215
12. Мішенін Є.В. Економічна оцінка еколого-соціальних функцій лісових ресурсів в системі сталого просторового лісгосподарювання. / Є. В. Мішенін, І. Є. Ярова, В. В. Золочевський, М. О. Назаренко, К. Б. Богомолова. Mechanism of an Economic Regulation, 2021. № 1 (91), С.70—91. <https://doi.org/10.21272/mer.2021.91.06> (дата звернення: 31.01.2026).
13. Дзюбенко О.М. Інвестиційно-інноваційне забезпечення розвитку лісового сектору України: інституціональні засади та напрями диверсифікації: монографія / Житомир: Житомирська політехніка, 2019. 384 с.
14. R. Hansmann. Social, Ecological and Economic Synergies of Forests for Sustainability Contradict Projects Involving Large-Scale Deforestation for Energy Production. Ecological Civilization. 2024. Vol.1 No 4. Art. 10013. <https://doi.org/10.70322/ecolciviliz.2024.-10013> (дата звернення: 31.01.2026).
15. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 р. № 3852-XII: станом на 01 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12> (дата звернення: 31.01.2026).
16. Загальна характеристика лісів України: офіційний вебсайт / Державне агентство лісових ресурсів України. URL: <https://forest.gov.ua/napryamki-diyalnosti/lisi-ukrayini/zagalna-harakteristika-lisiv-ukrayini> (дата звернення: 31.01.2026).
17. Додана вартість за витратами виробництва суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності за 2013—2024 роки: стат. інформація / Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 31.01.2026).
18. Фінансова звітність за 2023 рік: офіційний вебсайт / ДП "Ліси України". URL: <https://e-forest.gov.ua/finansova-zvitnist-2023/> (дата звернення: 31.01.2026).
19. Фінансова звітність за 2024 рік: офіційний вебсайт / ДП "Ліси України". URL: <https://e-forest.gov.ua/finansova-zvitnist-za-2024-rik/> (дата звернення: 31.01.2026).
20. Державне лісгосподарське підприємство "Ліси України": інтегрований фінансовий, операційний та ризиковий аналіз (2023-2024): аналіт. звіт. Відкритий ліс. 2025. 14 траіз. URL: <https://www.openforest.org.ua/301140/> (дата звернення: 31.01.2026).
21. Соловій І. П. Реформування управління лісами і лісовим господарством України: контекст взаємодії з громадянським суспільством / І. П. Соловій, П. К. Динька, Т. М. Гоголь. Ефективність державного управління. 2024. Вип. 3 (80/81). С. 113-119. <https://doi.org/10.36930/508015>
22. Уразливість лісів України до зміни клімату: монографія / А.З. Швиденко, І.Ф. Букша, С.В. Краковська. Київ: Ніка-Центр, 2018. 184 с.
23. State of Europe's Forests 2020 / Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe. Bratislava: Forest Europe, 2020. 394 p. URL: https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/SoEF_2020.pdf (дата звернення: 31.01.2026).

24. Економічна оцінка екосистемних послуг лісів України: наук. вид. / В. П. Ткач та ін.; за ред. В. П. Ткача. Харків: УкрНДІЛГА, 2023. 28 с.

References:

1. UNEP (2025), "State of Finance for Forests (SFF) report: Unlock. Unleash. Realizing forest potential requires tripling investments in forests by 2030", available at: <https://sal0.li/A31f58e> (Accessed 31 January 2026).
2. Cadman, T. and Kohl, M. (2025), "Getting sustainable investments in the forest sector straight: Towards an integrating framework", *Journal of Sustainable Finance and Accounting*, vol. 5, 100017, available at: <https://doi.org/10.1016/j.josfa.2025.100017> (Accessed 31 January 2026).
3. European Commission (2021), "Communication from the commission to the European Parliament, the council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. New EU Forest Strategy for 2030", available at: <https://sal0.li/5cc5d6D> (Accessed 31 January 2026).
4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), "Resolution 'On approval of the State Strategy for Forest Management of Ukraine until 2035'", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text> (Accessed 31 January 2026).
5. Tunytsia, Yu.Yu. (2006), *Ekonomika i rynek: podolannia superechnosti [Eco-economics and the market: overcoming contradictions]*, Znannia, Kyiv, Ukraine.
6. Syniakovych, I.M. Solovii, I.P. Vrublevska, O.V. and others (2008), *Lisova polityka: teoriia i praktyka [Forest policy: theory and practice]*, Piramida, Lviv, Ukraine.
7. Deineka, A.M. (2009), *Lisove hospodarstvo: ekoloho-ekonomichni zasady rozvytku [Forestry: ecological and economic principles of development]*, Znannia, Kyiv, Ukraine.
8. Solovii, I.P. and Melnykovych, M.P. (2010), "Socio-ecological and economic assessment of balanced development: territorial and sectoral aspects", *Naukovi pratsi Akademii lisivnychkh nauk Ukrainy*, vol. 8, pp. 193—198.
9. Nikolaenko, T.S. (2007), *Sotsio-ekoloho-ekonomichna efektyvnist zemlekorystuvannia v Ukraini: prostorovo-ekonomichnyi aspekt [Socio-ecological and economic efficiency of land use in Ukraine: spatial aspect]*, RVPS Ukrainy NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
10. Lelechenko, A.P. (2020), "Ensuring socio-ecological and economic security as a condition for sustainable development of the region", *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Derzhavne upravlinnia*, vol. 31 (70), no. 3, pp. 128—132.
11. Bendasiuk, O.O. Shpylova, Yu.B. Nekliudova, T.M. and Sakharnatska, L.I. (2022), "Socio-ecological-economic paradigm of sustainable development of rural areas of Ukraine", *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, vol. 1, pp. 29—39. DOI:10.33730/2310-4678.1.2022.255215.
12. Mishenin, Ye. Yarova, I. Zolochovskyi, V. Nazarenko, M. and Bohomolova, K. (2021), "Economic assessment of ecological and social functions of forest resources in the system of sustainable spatial forest management", *Mechanism of an Economic Regulation*, [Online], vol. 1 (91), pp. 70—91. <https://doi.org/10.21272/mer.2021.91.06>.
13. Dziubenko, O.M. (2019), *Investytsiino-innovatsiine zabezpechennia rozvytku lisovoho sektoru Ukrainy: instytutsionalni zasady ta napriamy dyversyfikatsii [Investment and innovation support for the development of the forest sector of Ukraine: institutional foundations and directions of diversification]*, Zhytomyrska politekhnika, Zhytomyr, Ukraine.
14. Hansmann, R. (2024), "Social, Ecological and Economic Synergies of Forests for Sustainability Contradict Projects Involving Large-Scale Deforestation for Energy Production", *Ecology and Civilization*, vol. 1, no. 4, Art. 10013, <https://doi.org/10.70322/ecol-civiliz.2024.10013>.
15. The Verkhovna Rada of Ukraine (1994), "Forest Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12> (Accessed 31 January 2026).
16. State Forest Resources Agency of Ukraine (2026), "General characteristics of forests of Ukraine", available at: <https://forest.gov.ua/napryamki-diyalnosti/lisi-ukrayini/zagalna-harakteristika-lisiv-ukrayini> (Accessed 31 January 2026).
17. State Statistics Service of Ukraine (2025), "Value added at factor cost of business entities by type of economic activity for 2013-2024", available at: <https://ukrstat.gov.ua> (Accessed 31 January 2026).
18. SE "Forests of Ukraine" (2023), "Financial statements for 2023", available at: <https://e-forest.gov.ua/finansova-zvitnist-2023/> (Accessed 31 January 2026).
19. SE "Forests of Ukraine" (2024), "Financial statements for 2024", available at: <https://e-forest.gov.ua/finansova-zvitnist-za-2024-rik/> (Accessed 31 January 2026).
20. Vidkryty lis (2025), "State forestry enterprise 'Forests of Ukraine': integrated financial, operational and risk analysis (2023-2024)", available at: <https://www.openforest.org.ua/301140/> (Accessed 31 January 2026).
21. Solovii, I.P. Dynka, P.K. and Hohol, T.M. (2024), "Reforming the management of forests and forestry in Ukraine: the context of interaction with civil society", *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, vol. 3 (80/81), pp. 113—119.
22. Shvydenko, A.Z. Buksha, I.F. and Krakovska, S.V. (2018), *Urazlyvist lisiv Ukrainy do zminy klimatu [Vulnerability of Ukraine's forests to climate change]*, Nika-Tsentr, Kyiv, Ukraine.
23. Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe (2020), "State of Europe's Forests 2020", available at: https://foresteurope.org/wp-content/uploads/2016/08/SoEF_2020.pdf (Accessed 31 January 2026).
24. Tkach, V.P. and others (2023), *Ekonomichna otsinka ekosystemnykh posluh lisiv Ukrainy [Economic assessment of ecosystem services of Ukraine's forests]*, UkrNDILHA, Kharkiv, Ukraine.

Отримано редакцією журналу / Received: 10.02.26

Процежено / Revised: 18.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 10.03.26